

Bijlage

Culturele samenwerkingsverbanden tussen Nederland en Vlaanderen

De culturele samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen krijgt op verschillende wijzen gestalte, wij noemen hier enkele: bilaterale culturele organisaties, samenwerking tussen veldinstellingen en samenwerking tussen de overheden.

Met onderstaande uiteenzetting wordt niet gepoogd een uitputtend overzicht te geven. Deze beschrijving geeft een indicatie van de veelheid aan organisaties die zich bezighouden met culturele samenwerking. Op regionaal niveau bestaan bijvoorbeeld eveneens tal van samenwerkingsverbanden, die niet in bijgaand overzicht zijn meegenomen.

Bilaterale culturele organisaties

Nederlandse Taalunie

Het verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden over de Nederlandse Taalunie (NTU) is op 9 september 1980 ondertekend in Brussel. Sinds 2004 is ook Suriname geassocieerd lid van de Nederlandse Taalunie. Met de Nederlandse Antillen is in 2007 een raamwerkovereenkomst getekend, met als doel meer te gaan samenwerken. De NTU is actief op verschillende gebieden. Als eerste fungeert zij als hoeder van de Nederlandse taal, zo is de NTU verantwoordelijk voor de samenstelling van de Woordenlijst Nederlandse Taal waarin de schrijfwijze van het Nederlands is vastgelegd. Daarnaast heeft de NTU een aanvullend beleid voor het onderwijs in en van het Nederlands, en ondersteunt en stimuleert zij het onderwijs van het Nederlands in het buitenland. Tenslotte ontplooit de NTU activiteiten op het terrein van literatuur en lezen.

Een meer uitgebreide beschrijving van de Taalunie op het gebied van de letteren, is na te lezen bij het hoofdstuk letteren, verderop in deze bijlage.

De Brakke Grond

In 1980 opende de Belgische overheid het Vlaams Cultuurhuis De Brakke Grond in Amsterdam. De Brakke Grond is een presentatieplek voor kunstenaars uit Vlaanderen en een oord voor reflectie en onderzoek. De Brakke Grond focust op de kenmerkende ontwikkelingen in hedendaagse kunst disciplines en culturele fenomenen en is dus artistiek/cultureel 'cutting edge', en bekijkt deze ontwikkelingen in internationaal perspectief. Een voorbeeld van deze laatste doelstelling is het project 'Nieuw zicht op gastateliers'. Zowel in Vlaanderen als in Nederland is het aanbod van internationale gastateliers de afgelopen jaren flink gegroeid, van 41 in 2005 naar 56 in 2007. Ondanks de nabijheid is het zicht op wie aan de andere kant van de landsgrens wat doet, waar, waarom en hoe, beperkt te noemen. Zicht daarop is van belang voor de gastateliers: om van elkaars situatie, visie en aanpak te leren, om mogelijke samenwerking te verkennen en om te inventariseren welke uitdagingen er liggen. De Brakke Grond is dus niet een Vlaams eiland in Amsterdam. Het Vlaams Cultuurhuis neemt actief deel aan, de VSCD, de Vereniging voor Schouwburg- en Concertgebouwdirecties en het VVT, het Nederlandse Vlakkevloertheateroverleg, neemt of nam het voorzitterschap van het MOAT, het

Amsterdams Marketing Overleg Theaters en van de Happy Nes, de ondernemersvereniging en netwerk van de theaters in de Nes

Vlaams-Nederlands Huis deBuren

De Vlaamse en Nederlandse regeringen hebben samen het initiatief genomen om het Vlaams-Nederlands Huis *deBuren* op te richten als cultureel instituut en als een plek voor debat en reflectie. deBuren biedt in Brussel een forum voor kunst, cultuur, samenleving en politiek van de Lage Landen én Europa. De drie kerntaken van deBuren zijn:

1. Het Huis is een platform voor het debat over Europa en ontmoetingen tussen wetenschappers, journalisten, kunstenaars, beleidsmakers en politici.
2. Het Huis heeft een presenterende en informatieve taak waarbij onder andere moet worden gedacht aan presentaties van literatuur, lezingen van en vraaggesprekken met kunstenaars en wetenschappers uit Nederland en Vlaanderen.
3. Het Huis heeft een (digitale) informatie- en documentatievoorziening in samenspraak met andere organisaties en instellingen.

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland

Het Cultureel Verdrag Vlaanderen Nederland werd in 1995 ondertekend en op basis daarvan werd een commissie ingesteld (CVN). Deze commissie heeft tot taak de Nederlandse en Vlaamse regeringen te adviseren, gevraagd of op eigen initiatief. In 1999 organiseerde de CVN een conferentie die als basis zou dienen voor de werkzaamheden in de navolgende jaren. De voornaamste onderwerpen waarop de CVN zich gedurende de afgelopen jaren heeft gericht zijn: podiumkunsten, (digitaliseren) erfgoed, media, taal en letteren, onderwijs, toerisme, sociale zaken, grensoverschrijdende (o.a. gemeentelijke) samenwerking, arbeidsmarkt, creatieve industrie. De CVN brengt partijen uit de sectoren bij elkaar en doet aanbevelingen voor samenwerking. Zo werd op 25 november jl. nog een themadag creatieve industrie georganiseerd en op 26 november een themadag over hoger onderwijs en arbeidsmarkt. De CVN zal op 31 januari a.s. haar tienjarig bestaan vieren met een conferentie over creativiteit en innovatie.

Samenwerking tussen (veld)organisaties

Verschillende Nederlandse instellingen werken intensief samen met Vlaanderen. Hieronder volgt een overzicht van samenwerking op het terrein van letteren, podiumkunsten, film, beeldende kunst, erfgoed en media.

Letteren

Op het terrein van de letteren zijn er naar aanleiding van het Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie uit 1980 de volgende doelstellingen geformuleerd: integratie van Nederland en de Nederlandse gemeenschap in België op het gebied van de letteren, gemeenschappelijke bevordering van de

Nederlandse taal en letteren in de ruimste zin en gemeenschappelijke bevordering van de studie en verspreiding van de Nederlandse letteren in het buitenland. Over de invulling van het gemeenschappelijk beleid is de laatste jaren binnen het Comité van Ministers veel gesproken, daarbij geadviseerd door de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Terugblikkend op de laatste vijftien jaar blijkt dat de Nederlandse en Vlaamse literaire fondsen en instellingen elkaar gestaag beter hebben leren kennen en in toenemende mate samenwerken. Uitgangspunt bij deze samenwerking is dat het voor beide partijen een duidelijke meerwaarde oplevert.

Letterenfondsen

Nederlandse en Vlaamse auteurs en vertalers kunnen zowel bij het Nederlandse als het Vlaamse Fonds voor de Letteren een aanvraag voor een werkbeurs indienen. Om de toekenning van dubbele beurzen te voorkomen, wordt een cofinancieringsregeling toegepast die door de fondsen onderling wordt verrekend. Ook stimuleringsregelingen voor beginnende auteurs en vertalers en de subsidiëring van biografieprojecten worden gezamenlijk uitgevoerd. Het Nederlandse Literair Productie- en Vertalingenfonds en het Vlaamse Fonds voor de Letteren werken goed samen bij gezamenlijke optredens in het buitenland.

Instellingen

'Natuurlijke' samenwerkingspartners aan Nederlandse respectievelijk Vlaamse zijde zijn onder meer het Nederlands Letterkundig Museum en het AMVC-Letterenhuis. Ook de Nederlandse Stichting Lezen en de Stichting Lezen Vlaanderen hebben gezamenlijke initiatieven ontplooid met steun van de Taalunie. Een goed voorbeeld daarvan is het project Boekenzoeker. Gebruikers in de leeftijd van 8-18 jaar kunnen hierdoor snel naar voor hen geschikte boeken zoeken en leestips op maat krijgen via www.boekenzoeker.org. Daarnaast zijn er tal van incidentele manifestaties en projecten waaraan Nederlandse en Vlaamse auteurs deelnemen, zoals de Dag van de Jonge Jury en Gedichtendag.

Nederlandse Taalunie

Het Expertise Centrum Literair Vertalen wordt gefinancierd door de Taalunie. De taken worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met de letterenfondsen in beide landen. Prioriteit voor de komende jaren is een intensivering van de ondersteuning van het literair vertalen. Aanleiding hiervoor is het Vlaams-Nederlandse pleidooi "*Overigens schitterend vertaald. Voor het behoud van een bloeiende*

vertaalcultuur" dat in maart 2008 aan het Comité van Ministers van de Taalunie is aangeboden. Het comité heeft daarop besloten het budget voor het Expertisecentrum Literair Vertalen te verhogen. Verder zal, in samenspraak met vertegenwoordigers van Nederlandse en Vlaamse universiteiten, de mogelijkheid van een specifieke masteropleiding worden onderzocht.

De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) verzamelt en ontsluit literaire teksten en informatie over literatuur via internet (www.dbnl.org). De DBNL digitaliseert niet alleen romans, toneelstukken en gedichten, maar verzamelt ook zoveel mogelijk andere relevante informatie. De digitale bibliotheek bevat onder meer artikelen, naslagwerken, besprekingen, biografieën, portretten, audio- en videofragmenten. Andere aansprekende activiteiten van de Taalunie zijn de organisatie van de Taalunie Toneelschrijfprijs en de organisatie van de Prijs der Nederlandse Letteren.

De Taalunie wordt terzijde gestaan door de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, die op alle werkterreinen van de Taalunie gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt. Daarnaast is er ook een Platform Literatuur en Lezen waarin vertegenwoordigers van Vlaamse en Nederlandse fondsen en

andere partijen in vertegenwoordigd zijn. Het platform fungeert als klankbord bij het ontwikkelen en uitvoeren van letterenbeleid.

Stichting Ons Erfdeel

Stichting Ons Erfdeel is een Vlaams-Nederlandse organisatie die de culturele samenwerking tussen Nederlandssprekenden wil bevorderen en de cultuur van Vlaanderen en Nederland in het buitenland bekend wil maken. Hiervoor brengt Ons Erfdeel een aantal publicaties uit. De publicaties worden door een divers publiek en in verschillende landen afgenomen. Een voorbeeld van een publicatie die periodiek door deze stichting wordt uitgebracht is Ons Erfdeel. Dit tijdschrift bevat, naast beschouwingen over literatuur, beeldende kunsten, muziek, theater en film, ook artikelen over uiteenlopende maatschappelijke verschijnselen in Vlaanderen en Nederland. Het blad besteedt eveneens aandacht aan taal- en cultuurpolitieke activiteiten.

Podiumkunsten

Theater Instituut Nederland en Muziekcentrum Nederland werken nauw samen met hun Vlaamse collega-organisaties, het Vlaams Theater Instituut (VTI) en Muziekcentrum Vlaanderen. De bilaterale samenwerking tussen deze organisaties wordt op buitenlandse podia uitgedragen. Het Theater Instituut Nederland organiseert in samenwerking met Vlaanderen in China residenties voor Nederlandse en Vlaamse podiumkunstenaren. Deze samenwerking tussen deze Nederlands-Vlaamse professionals met hun collega's in China wordt ondersteund door middel van een website (www.theatreinmotion.org/hub). Een ander voorbeeld van bilaterale samenwerking in het buitenland is de samenwerking tussen Muziekcentrum Nederland en Muziekcentrum Vlaanderen. Zij hadden in april 2009 voor het eerst een gezamenlijke stand op de Jazz Ahead Beurs in Bremen om hun aanbod aan musici en ensembles gezamenlijk te presenteren. In EU-verband trekken Nederlandse en Vlaamse instellingen eveneens met elkaar op. Het Theater Instituut Nederland zit samen met het Vlaams Theater Instituut en een aantal andere Europese organisaties in het programma Stimulation of Performing Arts Circulation in Europe (SPACE): een programma dat de mobiliteit van de podiumkunsten in Europa wil bevorderen. Het Theater Instituut Nederland heeft hiervoor Europese subsidie gekregen.

Film

Het regionale filmfonds in Vlaanderen (VAF) en het nationale in Nederland (Filmfonds) werken sinds vijf jaar intensief en succesvol samen in het steunen en stimuleren van elkaars coproducties. Beide fondsen geven realiseringbijdragen aan de films van de producenten uit het andere land. Drie speelfilms, drie animatiefilms en drie bioscoopdocumentaires uit ieder land krijgen een vast bedrag van het fonds uit het land van de coproductent. Voor lange speelfilms is dat 200.000 euro, voor documentaires 50.000 en voor (korte) animatiefilms 30.000 per film. Er worden voorwaarden gesteld aan de staat van dienst van de producent en de manier waarop de coproductiebijdrage in het land van de coproductent moet worden besteed. Een voordeel van deze samenwerking is dat het de distributie- en vertoningsmogelijkheden in beide landen bevordert. Verder vergroot het de mogelijkheden op aanvullende financiering bij het Europese coproductiefonds Eurimages. Onder producenten van speelfilms is dit inmiddels een veel gebruikt financieringstraject geworden, de vraag naar

coproductionele ondersteuning is veel groter dan budgettair mogelijk is. Sinds 2005 zijn twaalf Nederlands en twaalf Vlaamse speelfilms in coproductie tussen beide landen gemaakt.

Beeldende kunst

De Mondriaan Stichting, (inter)nationaal stimuleringsfonds voor onder andere beeldende kunst, heeft verschillende samenwerkingsprojecten met Vlaanderen. Via het bezoekersprogramma, nodigt de Mondriaan Stichting jaarlijks twintig buitenlandse gasten uit om zich te oriënteren op de actuele ontwikkelingen in de kunst in Nederland. Voor een aantal gasten per jaar werkt zij samen met het Instituut voor Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst BAM-Art (Vlaanderen). Deze gasten krijgen een programma voor zowel Nederland als Vlaanderen. Verder organiseren de Mondriaan Stichting en het Prins Claus Fonds in samenwerking met BAM-Art uit Vlaanderen jaarlijks een reis met curatoren, museumdirecteuren en critici naar een deel van de wereld dat minder bekend is. Jaarlijks maken drie Vlaamse gasten onderdeel uit van het reisgezelschap. Daarnaast is de Mondriaan Stichting ook actief bezig om kunst en vormgeving uit Nederland in Vlaanderen te promoten. De belangrijkste presentatieplekken zijn MukHa (Antwerpen) en SMAK (Gent). Daarnaast is in 2008 de Nederlandse aanwezigheid op de Biënnale van Brussel gefinancierd. De Mondriaan Stichting is in overleg over de Nederlandse betrokkenheid bij de volgende editie van de Biënnale. Tenslotte draagt de Mondriaan Stichting bij aan de startkosten van het Comité van Roosendaal. Dit comité is een netwerk van de directeuren van belangwekkende hedendaagse beeldende kunstorganisaties in de Eurocore Regio (Nederland, Vlaanderen en het westen van Duitsland). Het netwerk wil samenwerking tussen de leden bevorderen door informatie uit te wisselen en gezamenlijk projecten te ontwikkelen.

Erfgoed

Erfgoed Nederland en FARO, het Vlaamse steunpunt voor cultureel erfgoed, hebben het voornemen structureel samen te werken op terreinen waar zij elkaar kunnen versterken, zoals digitaliseren van erfgoed, interculturele dialoog en erfgoededucatie. CODART stimuleert wereldwijde kennisuitwisseling over oude Nederlandse en Vlaamse kunst, door een netwerk van museumconservatoren. Het wordt vanuit beide landen moreel en financieel gesteund. Vlaanderen (FARO) en Nederland (Landelijk Contact van Museumconsulenten) hebben gezamenlijk Spectrum, een standaard voor het professionaliseren van de museale bedrijfsvoering, vertaald uit het Engels en werken aan implementatie van deze standaard. Tussen de Nederlandse en Vlaamse museumconsulenten vindt regulier contact plaats. Enkele projecten die gezamenlijk worden uitgevoerd zijn: het publiceren van het tijdschrift Museumpeil en het samen verder ontwikkelen en beschikbaar maken van de Nederlandstalige Art and Architecture thesaurus.

De Nederlandse erfgoeddiensten (Nationaal Archief, Rijksdienst Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten en Instituut Collectie Nederland) werken samen met Vlaamse zusterorganisaties en universiteiten door uitwisseling van kennis en expertise op ad hoc basis en meer structureel. Bijvoorbeeld de conservering van archieven en het beheer van digitale archieven. Voor onderzoek en restauratie op het gebied van moderne kunst werkt het ICN samen met SMAK (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst) en de Universiteit in Gent, het Koninklijk Instituut Kunstpatrimonium is een partnerinstituut. Op het gebied van het religieus erfgoed heeft de RACM een samenwerkingsverband met de Vrije Universiteit Brussel. Maritiem archeologen van de RACM zijn in contact met het Vlaams

Instituut voor Onroerend Erfgoed en het Vlaams Instituut voor de Zee. In het voorjaar wordt een Belgisch-Nederlands archeologencongres georganiseerd. Naast bilaterale samenwerking trekken Nederland en Vlaanderen ook regelmatig samen op in internationaal/Europees verband, bijvoorbeeld binnen de Europese Unie in verband met de collectiemobiliteit en het maritiem erfgoed.

Media

Op mediaterein werken de Nederlandse Publieke Omroep, de Wereldomroep en de VRT samen in BVN. BVN staat voor 'het beste van Vlaanderen en Nederland'. Deze publieke televisiezender richt zich op Vlamingen en Nederlanders in het buitenland. BVN bestaat inmiddels tien jaar. De samenwerking met Vlaanderen komt tot uitdrukking in tal van projecten. Zo zijn er bijvoorbeeld projecten die een uitvloeisel zijn van de samenwerking tussen het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties (Stifo) en het Vlaams-Nederlands Huis deBuren. Door deze organisaties worden bijeenkomsten georganiseerd tussen Vlaamse en Nederlandse programmamakers, producenten en omroepvertegenwoordigers. Een ander voorbeeld is het project KORT! dat jonge en gevestigde regisseurs en scenarioschrijvers uit Nederland en Vlaanderen de kans biedt om korte fictiefilms te maken. KORT! biedt een realiseringbijdrage. Dit project wordt ondersteund door de Nederlandse Publieke Omroep, het Nederlands Fonds voor de Film en het het Stifo.

Samenwerking tussen overheden

Cultuureducatie

Op het terrein van cultuureducatie vindt een bloeiende samenwerking plaats tussen het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Vlaamse ministerie van Cultuur én het Vlaamse ministerie van Onderwijs. De overeenkomsten tussen de programma's Cultuur en School (Nederland) en de Vlaamse Canon Cultuurcel zijn groot. Dit maakt de uitwisseling van ervaringen en het vergelijken van elkaars aanpak waardevol, onder meer als het gaat om concrete activiteiten die plaatsvinden op instellingsniveau.

Sinds 2002 vinden uitwisselingen plaats tussen het Vlaamse Deeltijdskunstonderwijs (DKO) en de Nederlandse centra voor de kunsten en muziekscholen. Dit heeft geleid tot een aantal partnerschappen op instellingniveau en, bijvoorbeeld, tot een gezamenlijke cd-opname van twee muziekscholen. Samen met Oostenrijk en Frankrijk zijn Vlaanderen en Nederland de oprichters van een door de Europese Commissie formeel erkend netwerk van beleidsmakers op het terrein van cultuureducatie. In het kader van het jaar van Creativiteit & Innovatie, organiseren Vlaanderen en Nederland op 12 en 13 maart 2009 een internationale conferentie over cultuureducatie in Brussel. Het doel van deze conferentie is om best practices op het gebied van cultuureducatie vanuit heel Europa te presenteren.

Gezamenlijk optreden in het buitenland

De Nederlandse en Vlaamse overheid dragen de culturele samenwerking die in de loop der jaren is ontstaan ook gezamenlijk uit in het buitenland. In 2008 werd op initiatief van de Nederlandse

ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging in Hongarije (met Boedapest als zwaartepunt) voor het eerst het LOW Festival georganiseerd. Van 15 februari tot en met 12 maart 2008 waren dagelijks gemiddeld tien evenementen (o.a. tentoonstellingen, muziektredens, theatervoorstellingen en lezingen) te bezoeken. Over een vervolg wordt thans gesproken. Plannen voor een mogelijke Nederlands-Vlaamse samenwerking in Zuid-Afrika zijn in ontwikkeling. Ook wordt gekeken naar samenwerking in de Verenigde Staten (New York).

Naast samenwerking in het buitenland, spelen de Nederlandse ambassade in Brussel en de Vlaamse vertegenwoordiging in Den Haag ook op andere terreinen een belangrijke rol in de Nederlands-Vlaamse samenwerking. De Nederlandse ambassade ondersteunt bijvoorbeeld de *Dutch Design Days*, en de Nederlands-Vlaamse journalistenuitwisseling.